

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عمل و نظریه

در مطالعات برنامه‌ی درسی

ویژه دانشجویان دوره‌ی کارشناسی علوم تربیتی،
دانشجویان مراکز تربیت معلم و دوره‌های آموزش معلمان

تالیف:

دکتر مصطفی قادری

"عضو هیات علمی دانشگاه کردستان"

انتشارات آوای نور

تهران - ۱۳۹۶

تقدیم به استاد صداقت پیشه و پیر آوازه‌ی

تعلیم و تربیت ایران دکتر بهرام محسن پور

سرشناسه	: قادری، مصطفی، ۱۳۵۲ -
عنوان و نام پدیدآور	: عمل و نظریه در مطالعات برنامه‌ی درسی: ویژه دانشجویان دوره‌ی کارشناسی علوم تربیتی، دانشجویان... / نویسنده مصطفی قادری.
مشخصات نشر	: تهران: آوای نور، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	: ۳۶۰ ص: مصور، جدول، نمودار.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۵۴۱۳-۹۳-۹
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: برنامه‌ریزی درسی برنامه‌ریزی درسی -- ایران
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۱ ع۹ / LB۲۸۰۶/۱۵
رده بندی دیویی	: ۳۷۵/۰۰۱
س. ا. ک. ا. ک. ا. ک.	: ۲۸۸.۶۸۹ . ۱ .

عمل و نظریه در مطالعات برنامه‌ی درسی

تألیف: دکتر مصطفی قادری

ناشر: انتشارات آوای نور

صفحه‌آرا: منیرالسادات حسینی

چاپ چهارم ۱۳۹۶

تیراژ: ۲۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۴۱۳-۹۳-۹

تهران: خیابان انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین - خیابان وحید نظری - پلاک ۹۹

تلفن: ۶ - ۶۶۹۶۷۳۵۵ / نمابر: ۶۶۴۸۰۸۸۲

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

قیمت ۲۸۵۰۰ تومان

"فهرست مطالب"

پیشگفتار نویسنده ۱۱

فصل ۱: سرآغازها، تعریفها و اصطلاحهای رشته‌ی مطالعات برنامه‌ی درسی .. ۱۳

تاریخچه‌ی برنامه‌ریزی درسی ۱۵
سوالات اساسی در رشته‌ی مطالعات برنامه‌ی درسی ۲۳
تعریف برنامه‌ریزی درسی ۲۷
رویکرد خطی و غیر خطی در برنامه‌ریزی درسی ۲۹
تفاوت بین برنامه‌ی درسی و آموزش ۳۷
نظریه‌ی برنامه‌ی درسی و عمل برنامه‌ی درسی ۳۸
تحول تاریخی اصطلاح مطالعات برنامه‌ی درسی ۴۱

فصل ۲: فرایند برنامه‌ریزی درسی ۴۷

مرحله‌ی اول در برنامه‌ریزی درسی: نیازسنجی ۵۰
معنای اول: کمبود ۵۰
معنای دوم: نقص یا عیب ۵۱
معنای سوم: نبود ۵۱
منابع تشخیص نیازها: ۵۱
منبع اول: موضوعات درسی ۵۱
منبع دوم: جامعه، مسائل و نیازهای آن ۵۳
منبع سوم: فراگیر یا دانش‌آموز ۵۴
الگوهای طراحی برنامه‌ی درسی ۵۷
مولفه‌ها یا اجزای طراحی برنامه‌ی درسی: معرفی مدل گایلز ۵۸
۱- چرا علوم به عنوان یک منبع برنامه‌ی درسی مهم تلقی می‌شود؟ ۶۰
۲- چرا جامعه به عنوان یک منبع برنامه‌ی درسی مهم تلقی می‌شود؟ ۶۰
۳- چرا منابع موهبتی و جاودان به عنوان یک منبع برنامه‌ی درسی مهم تلقی می‌شود؟ ۶۱
۴- چرا دانش به عنوان یک منبع برنامه‌ی درسی مهم تلقی می‌شود؟ ۶۲
۵- چرا یادگیرنده به عنوان یک منبع برنامه‌ی درسی مهم تلقی می‌شود؟ ۶۳
مرحله‌ی دوم در برنامه‌ریزی درسی: تعیین اهداف درسی ۶۳

۶۵	صافی های روانشناسی یادگیری، فلسفه اجتماعی و متخصصان رشته ها
۷۱	مرحله ی سوم در برنامه ریزی درسی: انتخاب محتوای درسی (فرصت یادگیری)
۷۳	محتوای درسی پنهان و محتوای درسی آشکار
۷۴	مرحله ی چهارم در برنامه ریزی درسی: سازماندهی محتوای درسی و مواد آموزشی
۷۴	برنامه ی درسی تلفیقی از نظر گلاثورن و فوشی
۷۵	۱- برنامه ی درسی پیوندی
۷۵	۲- برنامه ی درسی گسترده میدان و برنامه ی درسی نوپدید
۷۶	۳- مطالعات میان رشته ای
۷۷	۴- برنامه ی فرا رشته ای
۸۰	مرحله ی پنجم در برنامه ریزی درسی: انتخاب الگوهای یاددهی- یادگیری مناسب
۸۱	تغییر الگوهای یاددهی - یادگیری
۸۳	الگوهای یاددهی - یادگیری فعال
۸۴	الگوهای معماری و آرایش کلاس درس
۸۹	تدریس و ظهور فناوری های ارتباطی و اطلاعاتی نوین
۸۹	تدریس آنلاین
۹۲	ابزارهای تدریس آنلاین
۹۳	نکات قوت و ضعف ایمیل در تدریس:
۹۴	اثربخش کردن استفاده از ایمیل در تدریس
۹۷	جدل اینترنتی
۹۹	راه های اثربخش کردن جدل اینترنتی
۱۰۱	نحوه ی ارزیابی جدل اینترنتی
۱۰۳	منابعی رایگان برای جدل اینترنتی
۱۰۴	چت و پیام آنی
۱۰۵	نقاط قوت چت و پیام آنی در تدریس
۱۰۶	نقاط ضعف چت و پیام آنی در تدریس
۱۰۷	آدرس هایی برای استفاده ی معلمان آنلاین از چت
۱۰۸	وبلاگ
۱۰۹	یک نمونه راهنمای طراحی وبلاگ در بلاگفا
۱۱۱	کلاس مجازی
۱۱۶	یادگیری از طریق موبایل (یادگیری حین حرکت)
۱۲۱	کنفرانس دیداری - شنیداری
۱۲۲	نقاط قوت ویدئو کنفرانس:
۱۲۳	نقاط ضعف ویدئو کنفرانس در تدریس:
۱۲۴	استفاده ی اثربخش از ویدئو کنفرانس در تدریس

۱۲۵.....	آدرس هایی برای ویدئو کنفرانس
۱۲۵.....	وایت برد های هوشمند.....
۱۲۷.....	قابلیت های وایت برد هوشمند
۱۳۱.....	مرحله ی ششم در برنامه ریزی درسی: ارزشیابی برنامه ی درسی
۱۳۴.....	اندازه گیری، سنجش (ارزیابی) و ارزشیابی در برنامه ی درسی
۱۳۵.....	اهمیت سنجش یا ارزیابی
۱۳۸.....	فراوانی ارزیابی ها و پیشرفت تحصیلی
۱۳۹.....	انواع ارزیابی
۱۳۹.....	ارزیابی تکوینی و ارزیابی پایانی
۱۴۱.....	زمان بندی ارزیابی تکوینی کلاس درس
۱۴۱.....	ارزیابی چننه ای (پوشه کار)
۱۴۵.....	مشاهده ی جریان یادگیری
۱۴۶.....	مشاهده ی کانیاو و لاوین
۱۵۰.....	ارزیابی پیشرفت تحصیلی کوتاه مدت
۱۵۱.....	ارزیابی تشخیصی
۱۵۲.....	چک لیست های ارزیابی رشد.....
۱۵۶.....	ارزیابی های مبتنی بر فناوری های جدید آموزشی
۱۶۰.....	سیستم دیجیتالی ارزیابی عملکرد کلاس درس
۱۶۲.....	بسته ی ارزیابی دید آزمون
۱۶۴.....	سیستم پویا نویس
۱۶۵.....	ارزیابی و استاندارد های ملی و بین المللی
۱۶۹.....	ارزشیابی برنامه ی درسی
۱۷۱.....	مصاحبه
۱۷۱.....	مقیاس های خود گزارش دهی
۱۷۲.....	مشاهده و تهیه ی چک لیست ها
۱۷۴.....	تغییر در برنامه ی درسی.....
۱۷۶.....	تغییر برنامه ی درسی تربیت معلم.....
۱۷۸.....	استاندارد اول: تدریس تربیت کننده ی معلم
۱۸۰.....	استاندارد دوم: ظرفیت فرهنگی تربیت کننده ی معلم
۱۸۱.....	استاندارد سوم: پژوهش گری تربیت کننده ی معلم
۱۸۳.....	استاندارد چهارم: رشد حرفه ای (آموزش و بازآموزی ضمن خدمت) تربیت کننده ی معلم
۱۸۴.....	استاندارد پنجم: برنامه ریزی تربیت کننده ی معلم.....
۱۸۵.....	استاندارد ششم: همکاری تربیت کننده ی معلم
۱۸۷.....	استاندارد هفتم: تربیت کننده ی معلم، نماینده ی منافع عمومی.....

استاندارد هشتم: حرفه ی تربیت کردن معلم ۱۸۸

استاندارد نهم: بصیرت تربیت کننده ی معلم ۱۸۹

فصل ۳: بسته ی برنامه ی درسی ۱۹۱

اجزای بسته ی برنامه ی درسی ۱۹۳

تعیین خط مشی های نظری و عملی در کتاب های درسی ۱۹۵

موضوعات و عناوین درسی (سیلابس ها) ۱۹۷

مقایسه تطبیقی و عناوین درسی ۲۰۰

حیطه های آموزشی در یک کتاب درسی ۲۰۱

فصل ۴: رشته های پر کاربرد در حوزه ی برنامه ی درسی ۲۰۳

رشته های پر کاربرد در مطالعات برنامه ی درسی ۲۰۵

روانشناسی و برنامه ی درسی ۲۰۷

روانشناسی معاصر ۲۰۷

یادگیری به عنوان تقویت پاسخ ۲۰۸

یادگیری به عنوان دریافت دانش ۲۱۰

یادگیری به عنوان ساخت دانش ۲۱۳

سه داستان درباره ی یادگیری ۲۱۳

معرفی ساختن گرایی ۲۱۵

ساختن گرایی شناختی ۲۱۵

ساختن گرایی اجتماعی ۲۱۶

ساختن گرایی رادیکال ۲۱۷

جامعه شناسی و برنامه ی درسی ۲۲۰

کیفیت برنامه های درسی و جو فرهنگی - اجتماعی مدرسه ۲۲۰

چشم انداز کارکرد گرایی ۲۲۴

چشم انداز لیبرالی ۲۲۵

چشم انداز انتقادی ۲۲۷

چشم انداز پست مدرنیستی ۲۳۱

فلسفه و برنامه ی درسی ۲۳۴

انسان گرایی ۲۳۵

پیشرفت گرایی ۲۳۵

پایدار گرایی ۲۳۶

ضرورت گرایی ۲۳۷

مدرنیسم و پست مدرنیسم ۲۳۸

پست مدرن ۲۳۹

فصل ۵: تاریخچه، نظریه ها، جنبش ها و داستان های برنامه ی درسی.....۲۴۷

- ۲۴۹..... نقد برنامه ریزی درسی خطی (بن بست برنامه ریزی درسی)
- ۲۵۱..... رویکردهای برنامه ی درسی از دیدگاه ارنشتاین و هاکنیز
- ۲۵۱..... رویکردهای رفتاری - عقلانی
- ۲۵۲..... رویکرد مدیریت سیستم ها
- ۲۵۴..... رویکرد عقلانی - آکادمیک
- ۲۵۵..... رویکرد انسان گرایانه- زیبایی شناسانه
- ۲۵۶..... رویکرد نوفهم گرایی
- ۲۶۲..... قلمرو و موضوع برنامه ی درسی از نظر دیوید اسمیت و رابین اوینگ
- ۲۶۷..... مطالعات برنامه ی درسی و دیسیپلین های علوم تربیتی
- ۲۶۸..... رشته های دارای چارچوب های علمی
- ۲۶۹..... جنبش های اولیه ۱۸۵۰ تا ۱۹۵۰
- ۲۷۶..... جنبش های نوین پس از ۱۹۵۰
- ۲۸۲..... بازفهمی در رشته ی مطالعات برنامه ی درسی
- ۲۸۳..... بازفهمی در عمل برنامه ی درسی
- ۲۸۷..... نوفهمی در پژوهش برنامه ی درسی
- ۲۹۳..... نوفهمی در زبان و معنای برنامه ی درسی
- ۳۰۲..... داستان های مرتبط با اهداف عینی و برون دادها
- ۳۰۴..... داستان های فضایی اسپوتنیک و برنامه ی درسی
- ۳۰۵..... داستان های ارزشیابی، سنجش و آزمون
- ۳۰۶..... داستان مشارکت معلم در برنامه ی درسی و تحقیق در عمل
- ۳۰۷..... داستان ورود جامعه شناسان
- ۳۰۹..... داستان های دانش آموز محوری
- ۳۰۹..... داستان های انجمن های حرفه ای مطالعات برنامه ی درسی
- ۳۱۱..... داستان های پژوهش و توسعه در برنامه ی درسی
- ۳۱۱..... داستان هایی که تازه آغاز شده اند
- ۳۱۲..... مشارکت مطالعات برنامه ی درسی در تربیت معلم
- ۳۱۳..... روایت پایتاز: از سنت گرایی تا نوفهم گرایی
- ۳۱۴..... سنت گرایان
- ۳۱۷..... متخصصان ادراکی - تجربی
- ۳۲۲..... نوفهم گرایی
- ۳۲۵..... چالش های نظری در رشته ی مطالعات برنامه ی درسی
- ۳۲۵..... چالش اول: وارونه سازی بنیاد ها یا مبانی برنامه ی درسی: معانی گوناگون برنامه ی درسی
- ۳۲۸..... چالش دوم: دوگانه گرایی در برنامه ی درسی: ضرورت گرایی و پیشرفت گرایی دو نظریه ی با

چالش سوم: رابطه ی نظریه – عمل (عمل گرایی در مقابل نوفهم گرایی): نظریه و عمل و رابطه . ۳۳۲

سخن پایانی..... ۳۴۱

منابع فارسی ۳۴۳

منابع انگلیسی ۳۴۵

پیشگفتار نویسنده

این کتاب را برای دانشجویان کارشناسی و دوره های مرتبط با علوم تربیتی مانند دوره های تربیت معلم و آموزش معلمان نوشته ام. وقتی خودم دانشجو بودم و هم اکنون که تجربه ی ده ساله در تدریس این درس در دانشگاه های آزاد و دولتی را کسب کرده ام، به این تجربه رسیدم که کتابی با مباحث تازه و به روز برای دانشجویان این درس تدوین کنم. حال این کتاب پیش رو داوری های مرسوم دانشگاهی و حتی بیشتر را طی کرده و تصور می کنم به عنوان یک کتاب درسی برای دانشجویان عزیزی که این درس را باید در مراکز مختلف دانشگاهی طی کنند و اساتیدی که به تدریس این درس می پردازند، مفید خواهد بود. جدای از بهره گیری از منابع تازه، مطالب و محتوای کتاب طوری تنظیم شده است که به نوعی دانشجویان را برای ورود به مباحث پیچیده تر و معاصر حوزه ی برنامه ی درسی، در دوره ی کارشناسی ارشد و دوره های تخصصی تر آماده می سازد. در حالی که اغلب کتاب های هم سطح و موازی به مباحث برنامه ریزی درسی اکتفا کرده اند، این کتاب همان طور که از عنوان و محتوای آن نیز بر می آید نوعی کتاب پایه اما کاملاً جدید است که با این هدف نوشته شده که علاوه بر مباحث برنامه ریزی درسی مباحث مربوط به مطالعات برنامه ی درسی و چالش های معاصر رشته را نیز پوشش دهد. در پایان از همه ی دانشجویانی که طی ده سال گذشته در دوره های کارشناسی و کارشناسی ارشد بنده را در بهبود و اصلاح تفکراتم یاری رسانده اند کمال تشکر را دارم. از داورانی که زحمت اصلاح و بازنگری این کتاب را نیز کشیده اند سپاسگذارم. کتاب را خاضعانه به استاد صداقت پیشه و پرآوازه ی تعلیم و تربیت ایران دکتر بهرام محسن پور که افتخار شاگردی ایشان را در دانشگاه تربیت معلم تهران داشته ام، تقدیم می کنم.

حدیث عشق ز حافظ شنو نه از واعظ

اگر چه صنعت بسیار در عبارت کرد

مصطفی قادری

تیرماه ۹۱